

Obkličování a ničení nepřátelských uskupení

Podplukovník Miroslav Nedvěd

Prozatím se snažíme dřívější zásady obkličování a ničení nepřítele přizpůsobit podmínkám soudobé operace. Rozdíl je v podstatě v tom, že jsme upustili od tvoření vnějšího a vnitřního kruhu obkličování, že obkličujeme na větších plochách a používáme jaderné údery na nepřítele.

Právě použití jaderných zbraní však nijak v podstatě neovlivnilo onu klasickou formu obkličování, jak ji známe z 2. světové války. Při velitelsko-štabních cvičeních se dosud řeší téměř stále stejným způsobem a při taktických cvičeních s vojsky se tato otázka téměř vůbec neprocvičuje (i když na nižších stupních nebude žádný podstatný rozdíl proti dřívějšímu způsobu). K obkličování a ničení velkých uskupení docházelo v průběhu útočných operací 2. světové války velmi často a tímto manévrem byly většinou plněny cíle operací.

Tenkrát však vojska neměla tak účinné palebné prostředky k ničení nepřítele jako nyní. Vojska ničila nepřítele až po obkličování na omezeném prostoru formou postupných dílčích bojů jednotlivými vstřícnými a rozstřelovacími údery. Soudobé podmínky si však nevynucují tyto formy manévru, jelikož nyní můžeme nepřítele účinně ničít především jadernými zbraněmi.

Nemůžeme tudíž počítat s dosavadním pojetím obkličování. Jaderné zbraně, které má i protivník, mu umožní zabránit našim vojskům dokončit obkličování. Na druhé straně tyto prostředky nám umožňují ničit nepřítele v průběhu boje i bez složitého obkličování. Obkličování je ve své podstatě velmi složitý manévr, který vyžaduje nasazení značných sil prvního sledu a odčerpává síly hlavního uskupení, útočícího do hloubky obrany nepřítele. Současně obránce může širokým manévrem a silnými protíúderými s použitím jaderných zbraní zásadně ovlivnit zámysl obkličování.

Počítáme-li s tím, že operace může být v příští válce dočasně vedena i bez jader-

ných zbraní, je reálné předpokládat, že operace k obkličování a ničení nepřítele budou probíhat v podstatě tak, jak je známe nyní. Proto tuto otázku nebudu dále rozvířat.

Rozeberu pouze podmínky, za kterých může dojít k obkličování a ničení, formy obkličování a možnosti ničení nepřátelských uskupení.

Podmínky, za kterých může dojít k obkličování a ničení

Podle současných předpisů a názorů může k obkličování a ničení dojít jak v průběhu útočné, tak i obranné operace. Přitom platí zásada, že větší nepřátelské uskupení se má obkličovat a ničit současně. Ke splnění tohoto cíle se používají jaderné údery, obsazují se ústupové cesty nepřítele, vysazují se do jeho týlu vzdušné výsadky, vytvářejí se úseky chemických a ženijních zátarasů apod. Zdůrazňuje se, že možnosti obkličování nepřátelských uskupení se v soudobých podmínkách zvětšily v důsledku vysokého manévrového charakteru bojové činnosti, kdy vojska obou stran budou působit v širokých sestavách se značnými mezerami, na samostatných směrech a často bude docházet ke střetným sražením a střetným bojům.

Vysoká manévrová činnost a působení vojsk na samostatných směrech vytvářejí výhodné podmínky k obkličování. Přitom se zpravidla vojska prvního sledu zčásti zavazují do boje s obkličovaným nepřátelským uskupením a k rozvíjení útoku do hloubky zasazujeme druhé sledy a zálohy. Vzhledem ke značné rozptýlenosti vojsk a malé nasycenosti na valčíšti to tedy znamená, že buď se 1. sledy musí zavázat do boje k obkličování, nebo se k ničení obkličovaných nepřátelských vojsk použijí druhé sledy. Oba způsoby jsou však nevýhodné, poněvadž zeslabují hlavní síly při rozvíjení útoku do hloubky.

Střetný boj vytváří nejvýhodnější podmínky k pronikání útočících vojsk do hloubky nepřátelské sestavy, vytvářejí se odkryté boky a teoreticky je možno výhodně obklíčovati nepřítele. Podle Vševojsk-1-1, čl. 184 „základem manévru ve střetném boji musí být snaha rozdělit proudy nebo bojovou sestavu nepřítele a rozhodnou činností ho zničit po částech“. Z toho vyplývá, že nepřítele ničíme prakticky z chodu a že nedochází k obklíčení nepřítele v oné formě, jak ji známe z Velké vlastenecké války. V soudobém boji bychom tedy měli ničit nepřítele především jadernými údery a údernou silou vojsk a nevytvářet žádné obklíčovací fronty nebo kruhy. Pokud se podaří částečně obklíčit nepřátelské uskupení, bude to za pohybu, kdy nedojde ke stabilizaci fronty v prostoru obklíčení, ale především ke střetnému boji.

Je zřejmé, že se zásadně změnil obsah pojmu obklíčení a ničení nepřátelských uskupení. V dřívější době se soustřeďovalo maximum sil a prostředků k realizaci obklíčovacích operací které probíhaly jak v operačním, tak taktickém měřítku.

V soudobých podmínkách bude nutné přehodnotit možnosti obklíčování, které budou mít spíše epizodický charakter a k obklíčení nepřítele bude docházet na menších prostorech v situacích, kdy nepřítel nebude mít dostatek jaderných zbraní a nebude mít možnost vést manévrovou obranu.

Formy obklíčení a možnosti ničení nepřátelských uskupení

Nynější názory nepočítají s dřívější metodikou útočných operací, kdy po průlomu nepřátelské obrany byla zasazena rychlá vojska k vytvoření vnějšího i vnitřního kruhu při současném ničení obklíčených vojsk. Tento způsob neodpovídá současným požadavkům na tempo a dobu trvání operací.

Od dřívější zásady vytvářet vnější frontu obklíčení nyní upouštíme a chceme ji nahradit aktivní činností vojsk a jadernými údery na nepřátelské zálohy a rozvíjením útoku do hloubky. Vnitřní fronta obklíčení má být nahrazena aktivní činností vojsk s cílem rozvíjet útok na řadě sbíhavých i souběžných směrů za využití jaderných úderů. Přitom dosud platí zásada, že k obklíčování a ničení nepřítele může dojít i při poměru sil 1:1, jsou-li k dispozici jaderné zbraně.

Předpokládá se, že v soudobých podmínkách, kdy má útočník dostatečný počet jaderných zbraní, lze obklíčit nepřítele i menšími silami pozemních vojsk, než je nepřátelské obklíčené uskupení. Nedostatečný počet pozemních sil přý lze vyrovnat širokým manévrem tankového vojska, palbou dělostřelectva a raket a zabezpečení rozhodné činnosti vojsk při obchvatu. Není-li k dispozici dostatečný počet jaderných zbraní, je nutné vytvořit převahu v pozemních silách a klasických palebných prostředcích, v krajním případě mají být síly rovnocenné nepříteli (není ovšem jasné, jakým způsobem pak vytvářet převahu sil).

Připouští se, že obklíčováné uskupení nepřítele je schopné rychle organizovat pevnou obranu, připravit různé druhy zátarasů na pravděpodobných směrech útoku a vytvořit silné zálohy k zabránění obklíčení. Brání se vojska mají jaderné zbraně i možnost manévru, takže mohou rychle posílit obklíčováné uskupení a udeřit do boku útočících vojsk, zatímco hlavní síly mohou být vyvedeny z nebezpečí obklíčení. To přý neznamená, že nelze obklíčovati a ničit nepřítele. Útočící vojska mají učinit taková opatření, aby bylo nepřítele zabráněno použití jaderné zbraně a klást organizovaný odpor.

Má-li útočník dostatečný počet jaderných zbraní, obklíčené uskupení nepřítele je nutné rozetnout čelním útokem na směrech při současném obchvatu celého uskupení. Je-li dostatek jaderných zbraní, je možné nepřítele ničit údery klasických a jaderných zbraní.

Chceme-li ovšem prakticky realizovat uvedené závěry, musíme si uvědomit, jaký je vlastně cíl operace k obklíčení nepřítele. Máme-li dostatečně množství jaderných zbraní, můžeme jimi ničit nepřítele i bez složitého manévru k obklíčení. Na druhé straně nepočítáme s tím, že nepřítel může použít jaderné zbraně proti našim útočícím silám, které se pokoušejí o manévr k obklíčení a tím zabránit obklíčení svých vojsk.

Základní myšlenkou všech soudobých zásad a úvah zatím dále zůstává klasický manévr k obklíčení nepřátelského uskupení, tj. čelně poutat nepřítele — ať v útoku nebo v obraně a hlavními silami obejít křídla a obklíčit nepřítele.

Domnívám se, že nyní nepomůže proklamovat, že se vždy musíme snažit obklíčovati a ničit nepřítele. Vždyť stále hodnotíme zásadní změny, k nimž došlo v soudobých podmínkách a které ovlivní mimo

jiné i možnosti obklíčování nepřítele. Je to především:

1. Dostatečný počet jaderných zbraní u nepřítele, což mu umožňuje jadernými údery uvolnit dočasné obklíčená vojska.

Zatím však při propočtech poměru sil zcela opomíjíme nasycenost nepřítele prostředky hromadného ničení, zvláště na nejvyšších stupních v rámci praporů a nepočítáme s tím, že při probití se z obklíčení může účinně použít jaderné údery. Kromě toho musíme reálně kalkulovat i poměr sil v klasických zbraních a nepodceňovat nepřítele.

Na různých místech bylo již poukázováno, že současná palebná hodnota naší divize není stejná, jako u divizí USA nebo NSR, přesto však stále při výpočtu sil kalkulujeme v klasických zbraních s poměrem 1:1 jak ve svazcích, tak v praporech.

Podíváme-li se stručně na počty, jak jsou uvedeny o nepříteli ve Zprav-53-46 a na naši organizaci v čj. 002630/1961-GS/OS, vidíme, že i v klasických zbraních je značná převaha u protivníka a nelze tudíž schematicky při výpočtu sil kalkulovat s divizemi v poměru 1:1, jestliže např. v počtu dělostřeleckých a minometných hlavních má divize USA o 60 až 100 hlavních více nebo mechanizovaný prapor NSR má nejméně dvojnásobnou číselnou i palebnou hodnotu ve srovnání s mostostřeleckým praporem naší armády.

Tyto údaje musíme mít na zřeteli i při úvahách o možnostech ničení nepřítele.

2. Možné vedení mobilní obrany a boje na zdrženou nepřítelem místo úporné obrany na místě, která by umožňovala obklíčovat nepřítele i v taktické hloubce.

3. Požadavek na udržení vysokého tempa útoku, který je v rozporu s dlouhotrvajícím vyčleněním sil a prostředků k obklíčení a zvláště ničení nepřátelského uskupení. Nepomůže zdůrazňovat, že při obklíčování a ničení nepřátelského uskupení nesmí dojít ke snížení útočného tempa. V každém případě by k tomuto snížení došlo, poněvadž se část sil a prostředků musí při obklíčování a likvidaci nepřítele zastavit. Je proto nutné buď zasadit druhé sledy a zálohy k rozvíjení útoku anebo k ničení nepřítele, aby se první sledy mohly uvolnit k dalšímu útoku do hloubky nepřátelské obrany.

Požadujeme-li totiž vysoké útočné tempo hovoříme zpravidla o tom, že se vojska nesmějí zdržovat a zavazovat do zdlouhavých bojů a že musí rychle pronikat do hloubky a ničit zálohy nepřítele

dříve, než budou zasazeny. Tento požadavek je však v rozporu s uvedenými zásadami obklíčování a ničení nepřítele.

4. Vysoce manévrový charakter operace a boje nedovoluje vytvářet stabilní pevnou frontu k obklíčení, takže bychom mohli maximálně uvažovat o pohyblivých obklíčeních.

5. Nesouvislá fronta se značnými mezerami nedovoluje vytvářet pevný obklíčovací kruh, který by zabránil vyjití z obklíčení.

6. Manévrový charakter boje, vedení útoku na směrech a pronikání vojsk do hloubky nepřátelské sestavy zdánlivě sice vytváří výhodné podmínky k obklíčení, ale naopak tento manévrový charakter znemožňuje přinutit nepřítele, aby se pasivně bránil i v obklíčení, které nemůže být souvislé a nezabraňuje mu ve volnosti pohybu.

Hlavní cíl boje a operace musíme stále vidět v ničení nepřítele. Zdá se, že tento cíl lze účinněji realizovat rozhodnou aktivní činností s využitím jaderných úderů a ne postupným, zdlouhavým a statickým obklíčováním a likvidací obklíčených uskupení nepřítele v podstatě v té formě, jak ji známe z 2. světové války (i když k ničení použijeme jaderné zbraně).

Z á v ě r

Použití jaderných zbraní v soudobých operacích umožňuje vést vysoce manévrovou činnost, která teoreticky vytváří podmínky výhodné k obklíčování a ničení. Vlastní realizace manévru k obklíčení a ničení nepřítele je v rozporu s požadavky na vysoké útočné tempo, poněvadž neguje výhody, které umožňují jaderné zbraně a odvádí síly a prostředky od plnění hlavního úkolu. Je zřejmé, že hlavní formou soudobé bojové činnosti bude střetné sražení a střetný boj. Základem manévru ve střetném boji je snaha rozdělit bojovou sestavu nepřítele a rozhodnou činností ho ničit po částech. Při rozboru konkrétních možností našich vojsk ve střetném boji a možných forem obklíčování a ničení naskytá se otázka, zda je reálné uvažovat o obklíčování a ničení jako o výhodné formě manévru vojsk. Obklíčovat znamená především zeslabovat údernou sílu vojsk prvního sledu a na druhé straně nezabezpečit spolehlivé ničení nepřítele.

Podle knihy „Vojenská strategie (str. 336, z r. 1963) „rozdrčení zbylých uskupení nepřátelských vojsk v průběhu útoku se bude dosahovat především ničením ja-

derných prostředků nepřítele a jeho divizí taktickými jadernými údery a rychlými akcemi tankových uskupení a vzdušných výsadků v hloubce". Tento požadavek nepočítá s ničením uskupení nepřítele obkličovací formou, poněvadž jadernými zbraněmi je možné dosáhnout požadovaného cíle na mnohem větších plochách a v podstatně kratších časových lhůtách.

Ničení nepřátelských uskupení bychom tudíž měli vidět především v dovedném použití jaderných zbraní a nikoli ve snaze přizpůsobovat dřívější formy obkličovacího manévru soudobým podmínkám.

Často rádi zdůrazňujeme, že při rozvíjení vojenské teorie nesmíme lpět na starých vžitých názorech, které neodpovídají soudobým podmínkám.

Domnívám se proto, že právě v otázce obkličování a ničení jsme zůstali v naší vojenské teorii mnoho dlužni, poněvadž tato problematika byla dosud velmi málo zpracována a v praxi málo procvičována. Mám zde na mysli konkrétní prověření této problematiky alespoň v menším taktickém měřítku, což jistě přispěje k dalšímu rozvoji naší vojenské teorie.

Zasazování vševojskových svazků v útočné operaci

Podplukovník František Heřman

Vysoké tempo útočných operací vyžaduje neustálé narůstání sil na směru hlavního úderu. U vševojskové armády lze toho dosáhnout nejen použitím jaderných úderů a letectva, ale také manévrem volných vševojskových svazků z hloubky nebo z méně významných směrů.

Manévr svazků z hloubky bude charakterizován dlouhými, často i několikadenními přesuny k frontě. V počátečním období války se divize (dislokovaná v hloubce) přesune nejprve do prostoru soustředění. Přesun se bude realizovat na základě již v míru zpracovaného plánu. Přesto však bude vyžadovat pevné velení a iniciativní a samostatné jednání od všech velitelů a štábů.

Důležité je již první usměrnění přesunu v prostoru shromaždiště, kam je již v míru vybudováno spolehlivé spojení ke všem útvarům a jednotkám svazku. Kromě prvního zjištění situace divize po vyvedení z posádek zde velitel divize upřesní, bude-li se divize přesunovat podle plánu, nebo nařídí-li změny v důsledku prvního hromadného úderu nepřítele.

Z hlediska nutné koordinace všech přesunů bude přesun svazku zpočátku řízen orgány teritoria, po předání do podřízenosti štábu vševojskové armády jejími po-

řádkovými orgány. To však nezabavuje velitele a štáb divize povinnosti učinit všechna opatření k tomu, aby sám přesun divize pevně řídil a byl schopen kdykoli upřesnit jeho další průběh na základě konkrétní situace.

Štáb divize může přesun řídit několika způsoby, nejlépe však jejich kombinací. Rychlé a nejvýhodnější je řízení rádiem. Z hlediska utajení musíme však provoz na rádiu omezit na minimum, prakticky jen na rádiové signály, nebude-li vůbec vydán zákaz použití rádia.

Výhodné je proto kromě rádia řídit přesun přes kontrolní stanoviště, zřízené v uzlových místech komunikační sítě, kudy bude procházet většina útvarů a jednotek svazku. Tato kontrolní stanoviště se napojují na stálou linkovou síť a útvary procházející těmito místy podávají hlášení o své situaci, přičemž jejich další postup může být štábem svazku usměrňován podle konkrétní situace. Nevýhodou tohoto způsobu je poměrně značná zranitelnost stálé linkové sítě a nemožnost okamžitého ovlivnění útvaru v době, kdy se přesunuje od jednoho kontrolního stanoviště ke druhému.

Další prostředek k řízení přesunu jsou pohyblivá pojítka, především spojky na